

VLAMINGEN VOORUIT, een te Brussel onder impuls van E. van Bommel (die eerste voorzitter was) op 27 mei 1858 gestichte vereniging. In de statuten, die dateren van 10 juni 1858, noemt de vereniging zich een „Vlaamsche vrijgezinde maatschappij” die als doel heeft de opbeuring van de Vlaamse bevolking door middel van de moedertaal. Onder de werkzaamheden wordt het bewaken en geleiden van de verkiezingen genoemd. Als leden kunnen aangenomen worden al diegenen „die bekend staan om hunnen geest van vrijheid en vooruitgang en die tevens het doel der Vlaamsche Beweging willen bereikt zien”. Het reglement is ondertekend door de twee secretarissen: J.B. Langlois en K.F. Stallaert.

Het denkbeeld tot stichting van deze vereniging zou ontstaan zijn als gevolg van de voorlezing van J.B. Langlois, *Le mouvement flamand au point de vue politique*, verschenen in de *Revue Trimestrielle* (juli 1858). In dit opstel bepleit de schrijver een grotere politieke bewustwording van de V.B. Hij wenste weliswaar niet de artistieke belangstelling te doen afnemen, doch was van oordeel dat louter kunstaangelegenheden toch veel te weinig was om daardoor de V.B. zich volledig te laten ontplooien. De Vlaamse eisen konden zijns inziens alleen door de wet veranderd worden en daarom was een krachtige Vlaamse vertegenwoordiging in de Kamers nodig. Een jaar eerder (1857) hadden C. Dielman, J.B. Langlois en E. van Bommel een tweetalige oproep laten verschijnen: *Aux électeurs flamands. Tot de Vlaamsche kiezers*. In dit manifest zetten de schrijvers hun lezers ertoe aan de V.B. te liberaliseren. Ook de Vlamingen Vooruit stelden zich liberaal op. Ze waren echter voor het grootste deel progressieve liberalen, met grote sociale belangstelling. Ze namen toen actief deel aan de sterker op de voorgrond tredende anti-katholieke - en zeker anti-klerikale - beweging, die zich in het Vlaamse land meer en meer deed gelden. In deze zin liepen ze parallel met de actieve vrijzinnige bewegingen *L’Affranchissement* (1854) en *Les Solidaires* (1856), de twee belangrijke Brusselse vrijzinnige verenigingen. Ook viel de stichting van Vlamingen Vooruit samen met een hernieuwd progressief bewustzijn in heel Vlaande-

MANIFEST

DER MAATSCHAPPIJ

De Vlamingen Vooruit!

GERIGT TOT

ALLE DE VOORSTANDERS

VAN DE EERLIJKE EN REGTZINNIGE UITVOERING DER

Belgische Grondwet,

Gestemd door het Nationaal Congres van 1830.

BRUSSEL,

DRUKKERIJ VAN KORN. VERBRUGGEN, LOVENSCHÉ KASSEIDE.

—
1860

ren, zoals dat in die jaren duidelijk tot uiting was gekomen te Gent met de stichting van De Noodlijdende Broeders (een spinnersorganisatie) en De Broederlijke Wevers (1857). Deze organisaties zijn voor de ontwikkeling van de vrijzinnigheid van Vlaanderen van bijzonder belang geweest. Buiten de partijen om groeiden ze uit tot belangrijke drukgroepen, die aan de tegenstellingen tussen geloof en ongeloof een groot reliëf gaven.

In al deze verenigingen treffen we een mengeling aan van progressief-liberalen en sociaal-democraten. Het verschil is op het eerste gezicht miniem. Overigens zal pas de verdere ontwikkeling van het politieke leven hier wijzigingen brengen. Figuren die elkaar ontmoetten in de Vlamingen Vooruit, zoals E. Moyson, C. de Paepe, Fr. Haeck, G.J. Dodd, K. Verbruggen en de latere liberale volksvertegenwoordiger A. Demeur, hebben op het politieke leven een duidelijke stempel gedrukt en, al konden hun verlangens niet altijd in werkelijkheid worden omgezet, toch hebben ze voor de

V.B. heel wat betekend. De bewustwording van de Vlaamse arbeidersmassa is voor een belangrijk deel hun werk geweest en het opnemen van diezelfde massa in internationale stromingen, zij het dan van politieke orde, is aan hen te danken.

In dit opzicht is het in 1860 gepubliceerde Manifest der Maatschappij De Vlamingen Vooruit, gerigt tot alle voorstanders van de eerlijke en regtzinnige uitvoering der Belgische grondwet, gestemd door het Nationaal Congres van 1830, van bijzonder gewicht. (Er verscheen tevens een Franse vertaling van, waardoor duidelijk het algemeen politiek gerichte doel naar voren werd gebracht). Dit manifest werd ondertekend door E. van Bommel, Fr. Haeck, Fr. van Meenen, Fred. Thys, Korneel Verbruggen, Alf. Willems, Alf. van Camp, Pieter Spingart, Raym. Dedeyn. Volgens De Paepe was Haeck er de auteur van. In het manifest werd een oproep gedaan tot stichting van een nieuwe partij. Het werd gestuurd aan de bestaande verenigingen om te onderzoeken, of ze zouden kunnen meewerken. De verschillende verenigingen zouden dan met elkaar in contact treden. De maatschappij der Vlamingen Vooruit zou de toetredingen verzamelen, een vergadering beleggen om een centraal bestuur samen te stellen en een reglement op te stellen. De oproep was gericht tot Vlamingen en Walen. De Maatschappij Vlamingen Vooruit eiste een volkomen gelijkheid tussen Vlamingen en Walen. De nadruk werd echter vooral gelegd op een programma voor economische welvaart. Het manifest was de eerste in het Nederlands gestelde verdediging van het collectivisme, daar het het grondbezit als de belangrijkste oorzaak van de armoede in België beschouwde. Hierbij dient nog aangestipt te worden dat Fr. Haeck het collectivisme had bestudeerd in zijn in 1857 verschenen werk *Organisation du crédit industriel, commercial, agricole et foncier*. De Maatschappij Vlamingen Vooruit heeft dus in niet geringe mate het begin van de sociaal-democratische beweging te Brussel - althans op theoretisch vlak - beïnvloed.

Vlamingen Vooruit was anderzijds een typisch voorbeeld van de nauwe verbondenheid tussen progressieve liberalen en sociaal-democraten, die kennelijk een gemeenschappelijk front wilden vormen om zich tegen de conservatieve liberalen af te zetten. Dit bondgenootschap bleef met ups en downs tot in het begin van deze eeuw bestaan. De snelle politieke bewustwording van de Vlaamse bevolking - van 1860 af krijgen de nieuwe ideeën omtrent geloof, socialisme en democratie een nieuwe impuls en worden opgenomen in de politieke atmosfeer - zou aan Vlamingen Vooruit nog weinig mogelijkheden laten: de belangrijkste figuren traden in de zuiver politieke beweging.

LITERATUUR: E. van Bommel, *Jean Langlois*, in *Revue trimestrielle*, XXIX (januari 1861); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, II (1963, p. 314-318).

MICHEL OUKHOW